

– MODERNIZM

MŁODA POLSKA 1890 – 1918

– DEKADENTYZM

- Bierność
- Odrzucenie wartości, nihilizm
- pesymizm
- przekonanie o upadku kultury
- zniechęcenie

– INTUICJONIZM (H. BARGSON)

- filozofia poznania
- rola intuicji w poznaniu świata

– SCHOPENHAUERYZM

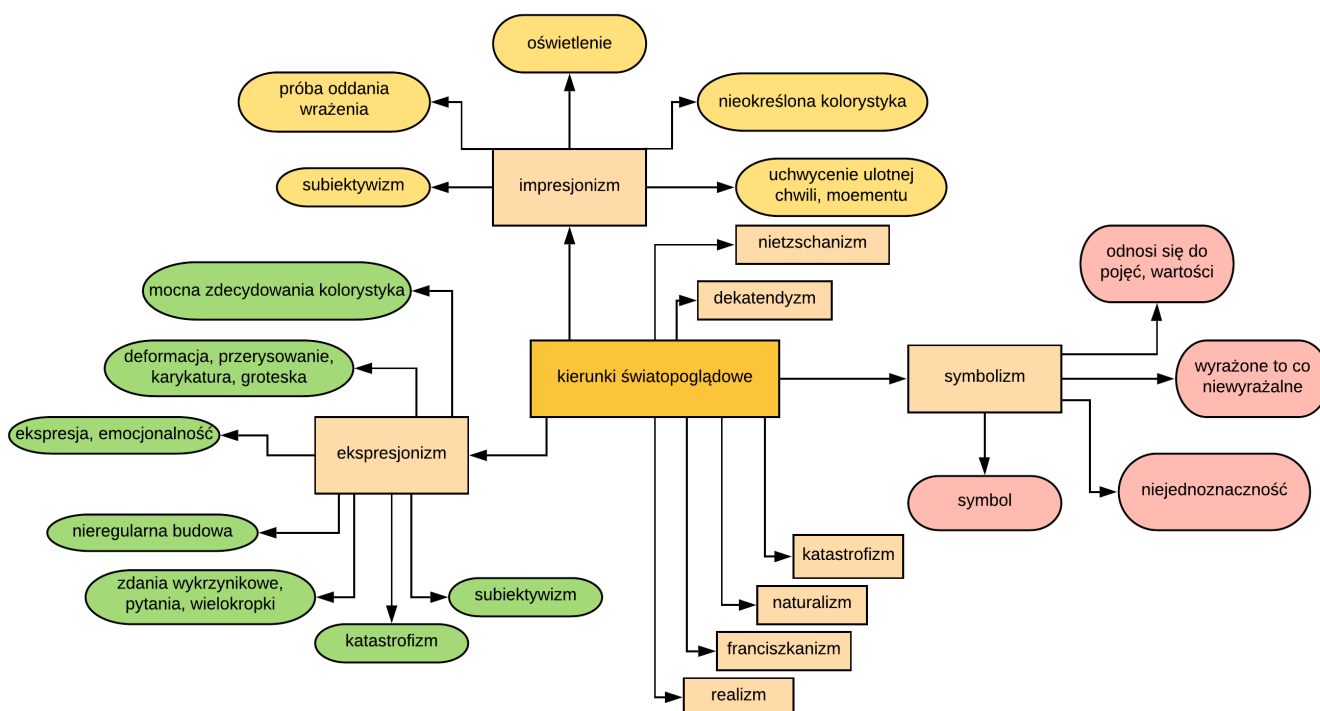
- pesymizm
- bezsens działań ludzkich
- świat na skraju katastrofy
- sztuka ucieczką od cierpienia
- fascynacja filozofią Indii

– NIETZSZANIZM

- immoralizm – odrzucenie tradycyjnego systemu wartości
- kult siły, jednostek niezwykłych
- aktywizm

– DEKATEDNT – indywidualista, pesymista

– FILISTER – mieszkaniec miasta, materialista

MOTYWY:

- Śmierć
- Szatan
- Artysty wyobcowanego
- Miłości jako uczucie zmyślane

– **STOSUNEK DO WSI I PRZYRODY**

- Antyurbanizm, niechęć do miasta
- Idealizacja wsi
- Naturalistyczny obraz
- Fascynacja przyrodą, naturą
- Tatry

– **„CONFITEOR” S. PRZYBYSZEWSKIEGO JAKO MANIFEST NOWYCH POGLĄDÓW**

- SZTUKA:
 - Nie odzwierciedla piękna, piękno nie może być celem sztuki
 - Nie powinna prowadzić do poznania
 - Ma odzwierciedlać stan duszy
 - Odrzuca porządek i tradycję
- ARTYSTA:
 - Wyjątkowy
 - Ponad wszystkim
 - Przepętniony pychą
 - Pewny siebie
 - Indywidualista
- Sztuka jest religią, a artysta kapłanem

– **KONCEPCJA ARTYSTY, „EVIVA L’ARTE” K. PRZERWA – TETMAJER.**

ARTYSTA	FILISTER
- pogarda dla filistrów - sztuka najważniejszą wartością - jest świadom tego, że sztuka dla większości jest nieważna - nie interesuje go opinia innych - żyje w nędzy, ale nie czuje się gorszy - odcina się od społeczeństwa - indywidualista - pewny siebie - czuję się lepszy - otrzymał dar od boga „bycia artystą” - jest kapłanem sztuki - nie oczekuje nagród	- mieszcuch człowiek bez wyższych aspiracji ograniczony -Ważne jest to co materialne - życie ograniczona do życia codziennego - nie jest zainteresowany sztuką
1. Sztuka 2. Wartości materialne	1. Wartości materialne 2. Sztuka

– C. Baudelaine – „Padlina”

- Poetycka zwroty do ukochanej (język zakochanych) - charakter romantyczny
- Szczegóły, rzeczowość, drobiogozowość, fascynacja brzydotą – trupizm
- Podkreślenie przemijalności i kruchości życia i ciała
- Nietrwałości ludzkiego życia
- Trwałość duszy

– DEKADENTYZM W POEZJI MODERNISTYCZNEJ

– K. PRZERWA – TETMAJER „KONIEC WIEKU XIX”

- Przekleństwo – odrzucenie, bezsensowność, człowiek nie może liczyć na żadną odpowiedź, nie stanowi obrony przed światem
- Ironia – życie jest ironią, wszystko umrze, rodzimy się by umrzeć
- Idee – nic nie zmieniają, nie mają odniesienia do rzeczywistości
- Modlitwa – jest symbolem, nie daje pocieszenia
- Wzgarda – nie! Pogarda to ostateczne przyznanie się do klęski
- Rozpacz – nie! Przejaw bezsilności i słabości
- Walka – nie! Człowiek jest bezsilny, nic nie może zrobić, bunt i walka nie ma sensu
- Rezygnacja – nie zmniejszy cierpienia, nie zmienia niczego
- Przyszłość – nikt nie jest w stanie jej przewidzieć
- Pragnienia – nigdy nie zostaną zaspokojone w pełni (Schopenhauer)
- => zniechęcenie, odrzucenie jakichkolwiek celów
- Pokolenia – są przekonani, że wiedzą wszystko, brak celu i motywacji, mają świadomość bezsilności
- Dawne wartości są niewystarczające
- => nie ma postawy, którą można się bronić
- => kryzys wartości młodego pokolenia
- => brak sensu w jakimkolwiek działaniu

– OBRAZ ŚMIERCI W MODERNIZMIE

- W modernizmie śmierć została ukazana jako przynosząca ukojenie integralna część życia. Przedstawiana pozytywnie jak ratunek przed starością, ubawieniem od złego.

– LEOPOLD STAFF – „DESZCZ JESIENNY”

- Rytmiczność -> refren i regularna budowa(jednakowa liczba sylab, powtarzalność akcentów – amfibrach)
- Przymiotniki synonimiczne
- Powtórzenia
- Instrumentyzacja głoskowa
- Ukazany poetycki obraz
- Pesymistyczny nastrój
- wywołuje stan przygnębienia
- senny zamglony świat
- w każdej strofie inny obraz
- w drugiej strofie osobiste wyznania i przykłady ludzkich tragedii; pogrzeb, pożar, śmierć, płacz
- bezradność wobec tragedii => zagubienie
- szatan niszczący ogród => zło niszczące ludzką duszę, siejące spustoszenie
- szatan przerażony swym dziełem
- => podkreślenie nastroju smutku i przemijalności
- => utarta wiary w dobro, skrajna melancholia
- Liryka nastrojowa => odwołują się do wyobraźni

– PRZEWYCIĘŻENIE POSTAWY DEKADENCKIEJ – NIETZSCHEANIZM

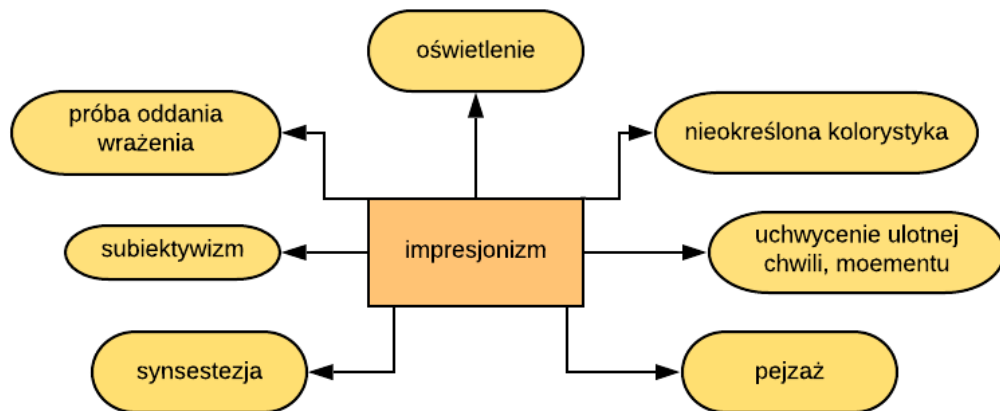
– LEOPOLD STAFF „KOWAL”

- Symbolizm
 - Kruszcze – uczucia, potencjał człowieka, wartości
 - Wykuwanie – kształtowanie samego siebie
 - Serce – siła duchowa – niezłomność (pokonywanie własnych słabości)
 - Porażka – lepiej umrzeć niż żyć ze słabościami
- Podmiot liryczny – pewny siebie, stanowczy, pewny tego co chce osiągnąć

– **LEOPOLD STAFF „RZEŹBIARZ”**

- Rzeźbiarz – posąg – symbol siły
- Oglądający – boi się go
- Brak zgody na słabość, pokorę

– **IMPRESJONIZM W POEZJI MODERNISTYCZNEJ**

○
– **K. PRZERWA – TETMAJER „MELODIA MGIEŁ NOCNYCH”**

- Podmiot liryczny -> mgły – personifikacja
- Liryka nastrojowa
- DZWIĘK:
 - Szmer potoków, szum limb, szept smrekowego boru -> onomatopeje
 - Nagromadzenie głosek ś, cz, ć, s -> instrumentyzacja głoskowa
- RUCH
 - Nagromadzenie czasowników ruchu
- BARWA
 - Nieokreślone
 - Efekty kolorystyczno-światłne
 - Zależność barw od oświetlenia
- ZAPACH
 - Woń kwiatów, którą spijają mgły
- Oddziaływanie na wyobraźnię
- Ukazanie ulotności chwili

– **JAN KASPROWICZ „KRZAK DZIKIEJ RÓŻY W CIEMNYCH SMERCZYNACH”**

- Zmieniający się pejzaż -> impresjonizm
- Odwołanie do zmysłów
- Nieokreślone barwy zależne od światła
- Ulotność chwili
- Subiektywizm
- Limba i dzika róża

- Personifikacja, symbolika

Limba	Dzika róża
- powalona przez burzę - próchniejąca - pleśniejąca - ofiara zamieci	- Lśni w słońcu - bezpieczna, schowana między skały - lęka się

- Kontrast:

- Śmierć, przemijalność ----- życie
- Przewrotność losu
- Brzydota ----- piękno => problematyka egzystencjonalna

– **EKSPRESJONIZM W HYMNIE „DIES IRAE” JANA KASPROWICZA**

BÓG, CHRYSYTUS	ŚWIAT, CZŁOWIEK	PODMIOT LIRYCZNY
<ul style="list-style-type: none"> - człowiek ma nadzieję na zmiłowanie, na to, że go obroni - srogi, surowy - pokłada nadzieję w Chrystusie – odkupienie win -> świat dalej jest grzeszny, nic to nie dało, daremne cierpienie Chrystusa - rozgniewany, zły na ludzi - surowy, gniewny sędzia - niekończące się cierpienie i męka Chrystusa - bezlitosny - silny - potężny - niczego dobrego nie można oczekiwać - jedyny, który sądzi - sieje zniszczenie - bezduszny, karze i niszczy ludzi - pozbawiony uczuć i emocji - nie zważa na uczucia ludzi, na ich cierpienie - osądza spokojnie, na nic nie zważając, bezdusznie, bez emocji - odpowiedzialny za grzech człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> - dzień sądu ostatecznego - nawiązanie do tradycji chrześcijańskiej - zjawiska niezwykle i niepokojące - zły i grzeszny za sprawą człowieka - grzeszny i zły; oddaje się pokusom i jest nieświadomy własnej grzeszności - sąd nie ma końca - świat jest pogrążony w grzechu, zbrodni i bólu - przygnieciony pod ciężarem grzechu - połamane, zniszczone lasy - obraz świata w chaosie i zniszczeniu; kozice też to dostrzegają - wizja katastroficzna dotyczy też przyrody, natury - upadek świata i całkowite zniszczenie - milkną kościoły, ludzie odchodzą od wiary - rzeki i morze przepiętne krwią - zmartwychwstanie wszystkich, którzy umarli - cierpienie (hiob) - odrażający obraz ludzkich ciał - przestwór ślepy i głuchy; ciemno; unosi się mgła wilgotnego pyłu: * zimny * mroczny * odpychający * budzi negatywne emocje - zmartwychwstali idą chaotycznie, są brutalni, zachowują się jak zwierzęta - człowiek zniszczony przez grzech - koniec jest uwolnieniem od przerażającego oczekiwania - koniec to nicość, nic nie ma - świat umiera, nie ma nadziei ani dla niego ani dla człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> - nie wierzy w sprawiedliwość - jest ironiczny - nieszczęśliwy tułacz, wygnaniec - zmuszony oglądać to co się dzieje - obserwator - nie poczuwa się do winu; ma poczucie niesprawiedliwości; został pozbawiony raju nie za własne czyny, nie z własnej winy - oskarża Ewę o grzech pierworodny, o śmiertelność człowieka - sądzi, że człowiek jest bezradny, nieszczęśliwy, bezbronny, nie może nic z tym zrobić - zrezygnowany, rozpacz - uważa, że sąd nie ma sensu, wszyscy są winni, będzie się ustawiał za innymi ludźmi, bezsensowne istnienia człowieka - nic właściwie nie ma sensu - zwraca się do szatana, prosi o litość, o wykopanie grobu - pokora wobec potęgi szatana - chce aby szatan tańczył nad jego grobem - jest samotny, stąd samotny grób - prosi go o litość z troski o innych, nie o siebie; ustawia się za innymi ludźmi

Postawa podmiotu przypomina Konrada z Wielkiej Improwizacji. Przypomina prometeizm

- poświęcenie jednostki dla dobra innych

- bunt wobec Boga

Różnica: Bóg nie reaguje, więc oddaje hołd szatanowi => prometeizm satanistyczny

Podmiot liryczny opisuje dzień sądu ostatecznego jako pełnego grozy, całkowitego zniszczenia, bólu i niesprawiedliwości. Bluźni przeciwko Bogu, uważa go za bezdusznego i niesprawiedliwego. Bóg nie reaguje, więc zwraca się o litość dla innych ludzi do szatana. Jego postawę można nazwać prometeizmem satanistycznym.

– **POGODZENIE Z BOGIEM W POEZJI KASPROWICZA**

– **„ROZMIŁOWAŁA SIĘ DUSZA MOJA”**

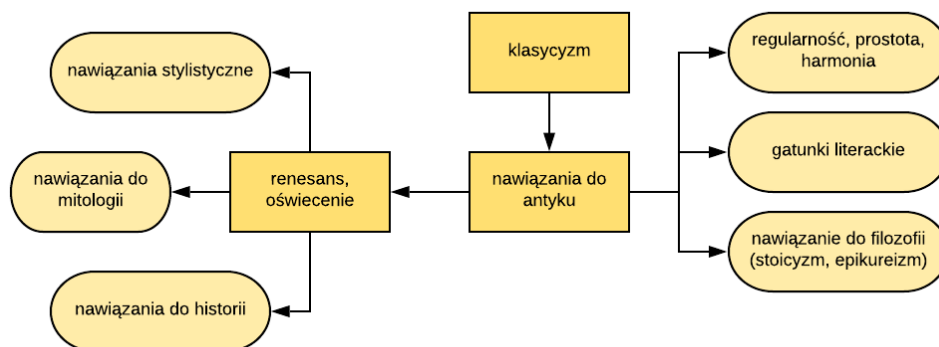
- Budowa tekstu – uporządkowanie (wersyfikacyjnie i życia podmiotu)
- Anafora „rozmiłowała” – pozytywne, zmiana, harmonia, spokój, miłość
- „druh” – nawiązanie do „kwiatki św. Franciszka z Asyżu”
- Akceptacja świata, nie tylko tego co pozytywne -> postawa franciszkańska, franciszkanizm

– **„WITAJCIE KOCHANE GÓRY”**

- Podział stroficzny, klamra kompozycyjna – cykliczność życia, świat jest zaplanowany
- Szczęśliwy
- Wrócił z daleka, z miasta
- Samotność, czuje się wyciszony, spokojny
- Tęsknota, docenia przestrzeń i ciszę
- Szuka zmian i je dostrzega
- Godzi się ze śmiercią przyjaciela – akceptacja świata

Jan Kasprówicz po buncie podmiotu lirycznego wobec Boga oraz chaos na świecie odnajduje spokój ducha oraz akceptuje świat takim jaki jest oraz przyjmuje postawę franciszkańską

– **KLASYCYZM W POEZJI MODERNISTYCZNEJ**

– **„PRZEDŚPIEW” LEOPOLD STAFF**

- Podmiot liryczny -> artysta – poeta, Epikur, myśliciel
- Wiele przeszedł w życiu, doświadczył bólu
- Głosi pochwałę życia, mimo złego
- Doświadczył różnorodności
- Doświadczył również wiele dobrego
- Życie jako wędrówka
- Mimetyczny charakter literatury
- Będzie uczył pogody ducha
- Epikureizm i stoicyzm